O sută de ani dela moartea lui Lord Byron

Viaţa şi opera

In Aprilie se împlinesc o sută de ani dela moartea poetului englez, care izbutise nu numai în Anglia să răspândească un puternic parfum de melancolie, dar să şi influenţeze multă vreme întreaga literatură a continentului îmbolnăvind de tristeţe perioada romantismului a cărei primă victimă a fost Alfred de Musset.

E considerat ca cel mai de seamă reprezentant al romantismului englez. Viaţa lui este una din acelea în care apare puternic acel individualism voluntar orgolios şi revoltat care alcătueşte fondul tipului tradiţional romantic.

Melancolia lui este ereditară. Lord Byron descinde dintr'o familie de nebuni, isterici şi nevropaţi. Un strămoş al lui era poreclit „lordul cel rău", care ucidea în duel pe toţi cei care îi steteau împotrivă.

Acest lord, pe jumătate nebun, a avut un fiu, John, — bunicul poetului, şi i se spunea „John, vreme rea" pentru că era marinar şi nu pornea nici odată pe mare fără să întâmpine vijelii. Un fiu al acestuia, care se numea tot John era poreclit de-adreptul „nebunul". Rămas văduv, John Byron se căsătoreşte a doua oară cu Catherina Gordon of Gight care este mama poetului.

LORD BYRON (1788—1824)

Ea însăşi, coborâtă dintr'un neam, nu prea „în toate minţile", avea un caracter fantastic şi dădea dovezi de exaltare.

Lord Byron scria despre dânsul:

„Melancolia mea e moştenită dela strămoşi. Ştiţi bine că bunicul meu, om amabil şi foarte inteligent, s'a sinucis. A fost găsit înecat în Avon, lângă Bath. O altă rudă apropiată a căutat să se otrăvească. Mi s'a spus adesea ori că semăn cu bunicul meu, după mamă, mai ales în ceeace priveşte ipocondria".

D. Rodocanachi, care publică acuma un lung şi important studiu asupra poetului scrie că:

„Trelavny, care a examinat cadavrul lui Byron, la Missolonghi, arată că picioarele amândouă îi erau rău conformate în aşa fel în cât nu putea pune tălpile pe pământ; de-aceea se încălţa cu anumite încălţăminte. Pe de-asupra piciorul stâng era mai scurt de cât cel drept, şi întors înăuntru ca şi glesna".

Adăogând aceste cusururi, la firea moştenită din părinţi, e lesne să înţelegem caracterul irascibil, înclinat spre melancolie, al autorului călătoriilor lui Childe-Harold.

* * *

Carte n'a vrut să înveţe. Citea mult mai ales pe satirici şi încă dela cea mai fragedă vârstă îşi lua aerile unui senior desgustat de tot ce-l înconjoară. La vârsta de opt ani e îndrăgostit de o fată şi când după alţi opt ani aude că Mary Duff se mărită, Byron are crize de isterie.

In 1807 publică un prim volum de versuri „Ore pierdute" foarte criticate de revistele literare. Byron se înfurie şi în 1809 răspunde criticilor cu volumul: „Poeţii Angliei şi criticii Scoţiei", (făcând aluzie la cei ce conduceau o revistă din Edimburg), în care îşi bate joc de toată lumea. Volumul acesta îi dă o oarecare celebritate de care nu ţine seama şi împreună cu un prieten pleacă să pribegească prin Europa, cutreerând Spania şi Grecia unde avea să moară mai târziu. Levantul îi inspiră primele cânturi din Childe Harold care apare în 1812, consolidându-i reputaţia de mare poet. Avea să continue poemul, care apare complect în 1816 şi 1818, devenind obiectul de admiraţie al unei generaţii coprinsă de melancolie şi mare amatoare de descrieri frumoase ale naturii. O şerie de poveşti în versuri scrise cu o prodigioasă uşurinţă îi aduce gloria visată. In 1815 se căsătoreşte cu o femee cu totul deosebită de el ca fire şi ca moralitate. După un an se desparte în urma unui scandal public. Se crede că ar fi avut relaţiuni incestoase cu sora sa, fiica tatălui său din prima căsătorie Augusta Leigh.

La 25 Aprilie 1816 Byron părăseşte Englitera pentru totdeauna, hulit şi gonit de întreaga societate. Pesimismul său se manifestă acum, acut, în poema **Manfred (1816)** iar în vestitul său **Don Juan** (în care e vorba şi despre Dimitrie Cantemir, domnitorul Moldovei) zugrăveşte, bătându-şi joc de ea, întreaga societate care îl gonise din Patrie.

* * *

După o scurtă şedere în Elveţia unde fusese însoţit de Shelley, Byron merge la Veneţia unde duce o viaţă dezordonată sub ochii unei Europe atentă asupra persoanei sale. Poezia n'a suferit nimic de pe urma acestui voluntar surghiun. Byron continuă cu **Childe Harold** şi scrie prima parte în **Don Juan.** Urmează câteva drame în versuri (1821) şi alte poeme scurte, inegale, care totuşi îi susţineau reputaţia. Dragostea pentru o contesă Guiccioli, după care aleargă la Ravena şi la Piza, ca şi prietenia sa pentru Shelley îl scapă în cele mai ruşinoase decăderi. Atacurile criticului Southey inspiră o ultimă satiră: **„Viziunea judecăţei din urmă"** a-părută la 1822. In sfârşit Byron imaginează un sfârşit demn, tuturor agitaţiilor de care se interesa lumea. Războiul de independenţă al Greciei îl atrage. Ajută pe greci cu averea sa şi era gata să pornească la bătălie când îl ucise friguri le la Missolonghi. Cadavrul lui fu adus în Englitera şi îngropat în vechea biserică dela Newstrad.

* * *

Iată cum grandoarea împrejurărilor dădu vieţii lui Byron o consacrare pe care această viaţă n'o merită. Tot aşa, ceea ce a fost nobil la baza romantismului contemporan îngădui, acestui suflet impulsiv şi neastâmpărat, să trezească ecouri care astăzi surprind. Byron a înfruntat cu cinism morala britanică atât de severă. A ştiut, însă, cu o prodigioasă abilitate, aproape inconştientă să-şi exploateze situaţia. El care fusese legat de vechile procedee de stil şi gândire şi care mărturisise chiar preferinţa pentru ideea clasicismului cu un cuprins simplist şi forma vie, a jonglat cu adâncimea şi frământările misterioase ale sufletului. Avea un extraordinar dar de răsunător lirizm, abundent, uşor şi sonor care i-a răzăzit cinstea de a fi cel mai de seamă reprezentant al lirismului englez.

* * *

Din „Mazepa" lui Byron

(trad. de George Coşbuc)

VI

Cu drag vorbesc de Teresina
Ah, pare c'o zăresc prin vis
Cu trup înalt, cu viu surâs
Frumoasă'n plânset ca lumina!
De-atunci s'au dus amar de ani
Şi parcă-o văd pe sub castani
Întreagă cum era anume —
Şi totuşi nu găsesc pe lume
Cuvintele pentru idei
Să pot descrie trupul ei!

Doi ochi frumoşi, aţar' din cale
De negri nopţii semănau,
Aşa ochi cum arare au
Femeile orientale —
Şi din adâncul lor noptatic
Zâmbeau duioase, dragi lumini,
Erau doi ochi, de farmec plini
Cari lasă 'n piept un dor fanatic,
Şi îmi păreau precum apar
Zâmbirile de lună plină,
Când ea adânc în noaptea lină
Se scaldă 'n lacul lin şi clar.
Ei plini păreau, în noaptea lor
De cel mai tăinuit amor
Şi totuşi fulgerau văpae
Aşa cum ochii de martir
Privesc cu milă şi misteruri
In ceasul morţii lor spre ceruri
In fruntea ei! Şi azi admir
Frumuseţele-i neîntrecute,
Aşa de netedă şi-asemeni
Lucirii unui lac întins
Când soarele-i pe cer aprins
Şi arde 'n arşiţa de pară
In cea mai caldă zi de vară
Când vânturi nu-s, şi ape tac
Şi nu vezi nici un val pe lac.

VIII

Iubeam dar, şi eram iubit.
De-i drept, ce spun, că la iubire
Tu nu pricepi nimica, Sire,
Eu tac de câte-am suferit,
Şi tac de fericiri, de toate:
Tu nu le-asculţi cu drag. Dar poate
Tot omul stăpâni pe drept
Noianul de porniri din piept?
Tot omul poate să domnească
Naţiuni şi nouă legi să nască?
Sânt print — ori cel puţin am fost —
Din mii de bravi îmi sta armata
Cari totdeauna fost-au gata
Să-mi bată ţări din Vest în Ost:
Eram stăpân pe ţări depline,
Dar nu eram stăpân pe mine!
Să poţi iubi, să fii iubit,
Nimica nu-i mai fericit
Ca soarta asta. Dar mâhnirea
Atunci ne dă mai mari dureri,
Când stă la culme fericirea!

Noi ne'ntâlneam pe-ascuns şi ieri
Şi azi. Oh, vai, acele ceasuri
Când stam pierdut, ca s'o aştept
Voi ceasuri pline de durere,
Când ars de dor strângeam la piept
Odorul meu: până 'n vecie
Să-mi fiţi voi, ceasuri, scumpe mie!
Aş da întregu-mi principat,
Să mai trăiesc în voi odat;
Să fiu iar pag voios, şi'n lume
Să n'am mai mult decât un nume
Şi-o spadă, pieptul plin de-amor,
Să nu cunosc ce e mărirea,
Să am numai ce-mi dete firea:
Curaj şi braţ biruitor!
Oh! cum mai trece fericirea!
Noi ne vedeam pe-ascuns — să crezi
E dublu dulce când te vezi
Pe-ascuns! Şi ne purta iubirea
Aşa de fericiţi pe-atunci;
Şi beţi de munci
A dragostei, iubeam, suspinii,
Când singuri numai eu cu ea
Intreg eram al Teresinii
Şi 'ntreagă ea era a mea.

* * *

Către Ines

(DIN BYRON)

(trad. de P. CERNA)

Nu mai surâde nopţii ce 'n mine a pătruns...
Vai, de ce port de-apururi o frunte 'ntunecată?
De ce zâmbirii tale nu-i pot găsi răspuns?
Cu ochii uzi cerşi-voiu Destinului un dar:
Să nu cunoşti ce-i plânsul, copilă fără pată —
Ori, niciodată lacrămi să nu verşi în zadar...

Tu vrei să ştii ce chinuri şi-au stors în mine tiereа,
Invenінând isvorul plăcerii pământeşti.
De ce vrei să descoperi şi să cunoşti durerea,
Pe care nici tu, sfânto, nu poţi s'o îmblânzeşti?

Tu, poate, crezi c'amorul sau ura ce nu iartă
Sfărmat-au lira dulce din sufletu-mi pribeag..
Iubire, ranguri, nume: deşărtăciuni şirag —
Nu ele mă făcură să blestem a mea soartă —
Nebun să fug departe de tot ce-aveam mai drag...

Ci-i un urât de moarte, ce naşte pentru mine
Din tot ce-aud sau pipăiu cu stinsele-mi lumine —
Frumosul nu-mi mai place; iar ochii tăi — chiar ei —
Abia mai au un farmec de-o clipă 'n ochii mei...

De-ar ocoli cu anii pământurile toate,
Să fugă de el însuşi nici un pribeag nu poate —
De-apururi simt pe suflet un aspru biciu de rele:
Neadormitul demon al gândurilor mele...

Să scânteie plăcerea în ochii fiecărui!
Să guste alţii 'n tihnă din cupa ce le-o dărui!
Râzând, plângând de multul fior şi nebunie,
Viseze că norocul va ţine-o veşnicie —
Ci eu atât aş vrea:
Să n'aibă-o deşteptare asemeni cu a mea..

Eu cată să cutreer ţinut după ţinuturi
Şi-al amintirii blestem să mă urmeze 'n drum...
Zadarnic fug de dânsul, în van încerci să-l scuturi;
O mângâere numai mi-a mai rămas de-acum:
Să ştii — de-ar fi să 'ntâmpin un nou potop de rele —
C'am încercat odată pe cel mai greu din ele...

Dar care mi-e restriştea mă'ntrebi? Ah, nu 'ntreba!
Mai bine sfântul zâmbet pe chipul tău readu-l...
O, suflete, zâmbeşte mereu şi nu căta
Să rupi un văl, sub care găsi-vei numai iadul!

* * *

LORD BYRON

Din Pelerinajul lui Childe Harold

CĂTRE IANTHE[1])

Niciodată, nici prin ţinuturile pe unde odinioară mi-am purtat paşii rătăcitori, şi unde frumuseţea fu mult timp socotită fără egal, nici în viziunile pe care sufletul suspinând nu le-a văzut decât în închipuire, niciodată o fiinţă nu mi-a apărut în vis sau în realitate asemenea ţie. Te-am văzut şi nu voi încerca zadarnic să redau în scris farmecul care se desprindea capricios şi schimbător din tine. Pentru cei ce nu pot să te vadă, vorbele mele ar fi prea puţin şi celor cari te văd ce-ar putea ele să spună?

* * *

O! de-ai putea să fii totdeauna ceeace eşti acum, mereu în primăvara vieţii, păstrându-ţi frumuseţea şi farmecul să-ţi păstrezi şi curăţenia inimei, imagine pe pământ a zeului Amor neînaripat, naivă mai mult de cât speranţa poate să-şi închipuie. Şi de sigur aceia care supraveghează cu atâta dragoste tinereţea ta, priveşte în tine, strălucind din ce în ce mai puternic, curcubeul anilor săi viitori, înaintea culorilor divine ale căruia toate durerile se pierd.

* * *

Tânără Peri 2) din Apus! ce fericire pentru mine că anii îmi sunt de două ori mai numeroşi decât ai tăi. Ochii mei lipsiţi de flacăra iubirii pot să te privească fără fiorul dragostei şi să contemple strălucirea frumuseţii tale înfloritoare. Ce fericire pentru mine, că nu te voi vedea niciodată în doliu. Sunt mult mai fericit. Pe când inimile mai tinere vor însângera, inima mea va scăpa de destinul pe care ochii tăi îl hărăzesc acelora ale căror ceasuri de inbire vor fi amestecate cu chinurile pe care zeul Amor le-a sortit dragostei.

* * *

O! lasă aceşti ochi, cari sălbatici ca aceia ai gazelei, aci strălucitori şi îndrăzneţi, aci plini de gratie şi timizi, robesc inimile după placul privirilor lor şi înmărmuresc pe aceia dintre noi la cari se uită, lasă-i să parcurgă aceste pagini şi să nu refuze versurilor mele acest surâs după care inima mea ar suspina zadarnic, dacă vreodată aş putea să fiu pentru tine mai mult decât un prieten. Virgină iubită, acordă-mi această favoare pe care ţi-o cer şi nu mă întreba de ce mi-am închinat cântecele unei fiinţe aşa de tinere, ci lasă-mă să împletesc un crin îngeresc în coroana laurilor mei.

* * *

Aşa dar, numele tău este împletit în versurile mele; şi oridecâteori un ochiu prietenesc îşi va arunca privirea asupra paginilor lui Harold, numele feciorelnicei Ianthe va fi primul văzut şi cel din urmă uitat. Odată zilele mele trecute, fie ca acest vechiu omagiu să atragă aproape de lira aceluia care te-a salutat ca pe cea mai frumoasă dintre fecioare, degetele tale de zână 3): aceasta ar fi cea mai dorită răsplată pe care memoria mea ar voi să o aibă; şi răsplata aceasta, cu toate că trecând dincolo de tot ceeace speranţa nădăjduieşte, poate oare Prietenia să o refuze?

1) Lady Charlotte Harley, (mai târziu lady Charlotte Bacon), a doua fiică a contelui de Oxford, nu împlinise încă unsprezece ani, când aceste versuri îi fură dedicate.

2) *Young Peri of the West.* La orientali, peri face tranziţia dela femeie la înger.

3) thy fingers fairy.

* * *

Lord Byron

Din „Corsarul"

Deosebit de eroii vechilor neamuri, adevăraţi demoni prin actele lor, dar semănând cu zeii, cel puţin la faţă Conrad n'avea nimic ce s'admiri în trăsăturile sale, cu toate că sprâncenana neagră îi ocrotea un ochiu săgetător. Sdravăn, puterea lui nu se putea compara cu aceea a lui Hercule şi înălţimea lui obişnuită era departe de înfăţişarea unui uriaş. Dar curând, cel care îl privia mai cu de-amănuntul distingea în el acel ceva care scapă privirilor mulţimei, acel ceva care te face să priveşti mereu şi provoacă surpriză fără să poţi şti pentru ce. Soarele îi arămise faţa; fruntea lui largă şi palidă era umbrită de numeroasele şuviţe negre ale părului său. Mişcarea buzelor dovedeau gândurile trufaşe pe care de-abea le putea stăpâni; cu toate că glasul îi era blând şi înfăţişarea liniştită, îţi dădea impresia a ceva stăpânit. Încruntarea sprâncenelor, culoarea schimbăcioasă a feţei pricinuiau o nemărginită stingherire acelora care se apropiau de el, ca şi cum acest suflet întunecat ascundea o spaimă şi inexplicabile sentimente; dar cine oare ar fi putut desluşi această bănuială?

Privirea lui aspră ar fi turburat iute pe acela care ar fi vrut să-l cerceteze mai de-aproape.

Puţini oameni ar fi fost în stare să îndure privirea neclintită a acestor ochi pătrunzători. Când îi pândeai mişcările fizionomiei ca să-i cercetezi sufletul, el îţi înţelegea imediat gândul şi te silea să te păzeşti, ca nu cumva să-ţi trădezi mai uşor intenţiile tale de cât să pătrunzi în acelea ale lui Conrad.

In dispreţul lui era zâmbetul unui demon care răscoleşte în acelaş timp emoţiile mâniei şi ale spaimei. Acolo unde nemerea gestul sălbatic al mâniei lui, murea nădejdea şi mila dispărea suspinând...

* * *

Adio lui lord Byron la soţia sa

(trad. de Grigore Alexandrescu

Şi în sfârşit adio! Şi dacă relei soarte
Îi place a fi vecinic... adio iarăşi zic!
Zadarnică ţi-e ura, că'n pieptu-mi fără moarte
Dragostea mea viază; nici secoli nu o stric.
De ce nu pot în ochi-ţi inima-mi desface,
Pe care-adese capu-ţi îl rezemai cu pace,
Când somnul cu dulceaţă pe gene-ţi odihnia!
Şi astfel să-ţi arate ascunsa ei gândire!
Căci poate vei cunoaşte c'ai fost în amăgire,
Şi'a ta despreţuire nedreaptă vei vedea,
Lovirea ce-mi dai mie de oameni se slăveşte,
Când rana-mi sângerează, plăceri ei afla'atunci!
Dar vezi că astă lume amar te necinsteşte,
Întemeindu-ţi slava pe ale mele munci.
Cu toate că'n credinţă greşala-mi este mare,
Cu toate că în faptă după a mea purtare,
Destule am eu singur asupră-mi a 'mputa.
Dar cruzii nu putură un alt braţ să găsească,
Atât să mă străşie şi-adânc să mă rănească,
Decât braţul ce-odată cu drag mă 'mbrăţişa?

Să nu te'nşeli atâta: amorul cu'ncet piere
Dar iarăşi nu mai crede că inimile pot
Prin orice depărtare, prin oricare tăcere,
Prin orice silnicie schimbate-a fi de tot.
A ta încă păstrează amorul către mine.
A mea e săngerândă, dar însă pentru tine
Bate, s'asvârle, arde şi arde ne'ncetat.
O cugetare groasnic pe amândoi pătrunde:
Voiu fi pe alte tărmuri, şi cine ştie unde?
Vecinic în despărţire, de tine depărtat!
Sunt jalnici aste vorbe ca geamătul de moarte,
Ca piatra mormântală pe noi ne-a 'nfiorat.
Tristele dimineţe când voiu trăi departe
Ne vor afla cu jale pe-un văduv, pustiu pat!
Când vei vrea să te mângâi cu fiica ta iubită,
Şi când va fi vreodată urechea ta isbită
De glasul ei cel tânăr, de vorbele-i d'intâi,
Vei învăţa-o oare să zică: „al meu tată",
Măcar că n'o să poată să-l vadă vreodată,
Să-i dea îmbrăţişare în lumea celor vii?

Când mânile-i prea fragezi te-or strânge cu dulceaţă,
Când mica ei guriţă va cere pe a ta,
Gândeşte la acela ce nu va mai fi faţă,
Ce'n veci de fericirea-ţi el cerul va ruga,
L'acela ce amoru-ţi putea să-l fericească.
Şi dacă acest martor de-o dragoste cerească
V'avea într'al său aer ceva de-al tată-său,
A ta inim'atuncea va bate pentru mine;
Fior rece va trece prin ale tale vine,
Repede se va strânge, va bate pulsul tău.

Cumplita-mi rătăcire ţi-e cunoscută poate:
Dar nimine să ştie smintirea mea nu crez.
Pe urmă-ţi în tot locul a mele nădejdi toate
Se veştejesc, şi iarăşi pe urmă-ţi înviez.
A inimi-mi simţire cu totul şoveşte;
Trufia-mi ce la nimeni ea nu se umileşte,
La tine se închină, la tine s'a supus.
Dar!... părăsit de tine şi sufletul mă lasă.
Viaţa mi-e povară, o simt cum mă apasă
Şi orice fericire o văd că mi-a apus.

Destul, în zadar este oricare rugăciune,
S'a mea nu se ascultă. Să nu vorbim mai mult,
Căci sunt cugetări triste ce'n silă ne supune,
Ce fără de voie scapă, de lege nu ascult.
Odată înc'adio! Lipsit acum de toate
De câte-mi erau scumpe, simţirea-mi nu mai poate;
Inima-mi osteneşte de a mai suferi,
Sunt jalnic, singuratic, cuprins de întristare,
Şi desnădejduirea-mi se face tot mai mare,
Şi sila-i mă îneacă, căci nu pot a muri.

* * *